Alberte Bové Ruds tale ved den sekulære ceremoni i forbindelse med Folketingets åbning

Taler
Alberte Bové Rud
Ph.d. i idéhistorie

Dato
6. oktober 2026

Som demokratiforsker beskæftiger jeg mig særligt med, hvad det kræver, før man kan kalde noget demokrati. Der er mange byggesten. Nogle er fuldkommen uundværlige – en fri presse, uafhængige valg og minoritetsbeskyttelse for eksempel – andre byggesten forfiner det samlede billede – for eksempel kan man raffinere valglove i det uendelige. Vi taler i et juridisk sprog, når vi taler om demokratiets essens. Sådan er demokratiet blevet bygget op i hele verden: med fornemmelse for lovens finesse prøver demokratiet at skubbe følelser og irrationalitet væk fra den politiske scene og alene tale i et sobert og afgrænset sprog.

Der er ikke mange for tiden, der er optimistiske på demokratiets og fremtidens vegne. På den måde adskiller samtiden sig fra den måde Zweig beskriver tiden op til Første Verdenskrig. I stedet fylder et væld af diskussioner om, hvad der er galt, og hvornår det gik galt. Det er ikke alene et dansk fænomen, men en bredere vestlig analyse, der kobles sammen med en betragtning om, at den liberale verdensorden, som vi har været med til at opretholde, og som vi har nydt godt af, er i frit fald. Måske er den allerede brudt sammen. Måske er den allerede erstattet af noget andet. Afhængig af temperament kan man hæfte sig ved forskellige skæringsdatoer, hvorfra nedbruddet begyndte, men mange vil fremhæve datoen 11. september 2001 som en tragisk skillelinje, hvorfra forfaldshistorierne tager til. I år har vi i september markeret 25 året for angrebet på World Trade Centre, på USA, på den frie verden og dermed på det vestlige demokrati. Tiden efter har set med europæiske øjne ikke været nogen solstrålehistorie. Men kigger vi tilbage på dette kvarte århundrede, er der nogle demokratiske pointer, som jeg mener, vi gør klogt i at hæfte os ved og lære af.

Det første jeg vil fremhæve er, at krigsindsatserne i Mellemøsten efter 11. september tjener som påmindelse om, at demokratiet ikke ene og alene er jura.

Der skal mere til end det. Demokratiet kræver også demokrater. Det tager lang tid at blive fortrolig med demokratiets værdier, og det er langt fra sikkert, at alle har lyst til at blive det. Man kan ikke installere et demokrati som en app på en telefon og forvente, den overtager som et nyt styresystem. Selv den mest raffinerede og formfuldendte forfatning er ingenting, hvis ikke befolkningen ønsker demokratiet og forstår, at de selv har en rolle at udfylde i den forbindelse. Demokratiet kommer ikke alene til udtryk gennem døde ord på et stykke papir, det er en levende opgave for demokratiets befolkning. Det skal udfoldes og plejes for at kunne vokse og trives. Det er også værd at have i baghovedet foran et nyt kalenderår i vores lovgivende forsamling.

Når vi kigger tilbage på 11. september som en skæringsdato, mener jeg også, vi kan se noget andet. Den efterårsmorgen led Vestens tillid og selvtillid et knæk. Jeg må nok lige forklare, hvad jeg mener med selvtillid, for når man tænker på, hvor vanskeligt det var for Vesten at udbrede demokratiet i forbindelse med krigsindsatserne i Irak og Afghanistan, var det nok blandt andet fordi, man fra Vestens side var for sikker på sig selv, for overbevist af rigtigheden og overlegenheden af ens egne handlinger, ens egen moral og indstilling. Alligevel vil jeg påstå, at det vestlige demokrati i dag er blevet skælvende usikkert på sig selv, og at det ikke nødvendigvis er et sundhedstegn. Vi er meget bange for, at vores demokrati vil blive omstyrtet af mørke kræfter. Vi er bange for russiske misinformationsangreb, fake news, techmilliardærers dominans over vores offentlige samtale, vi er bange for AI, vi er bange for vores modstandere, og dermed er vi også bange for os selv.

Der er nok at være bange for, men det er et stort demokratisk problem, at frygten fylder på bekostning af håbet. I efterkrigstiden blev en række vesteuropæiske demokratier etableret eller genopbygget, og her var det også slående, hvor bange man var, at den netop overståede fortid ville gentage sig. Fascismens genkomst blev betragtet som en reel fare, og de statsarkitekter, der skabte det nye Tyskland, Italien og Frankrig gjorde alt hvad de kunne for at tætne demokratiets sprækker, så det totalitære ikke kunne trænge ind. Angst er derfor en del af historien om det europæisk demokrati, men dengang var der alligevel en tidsforståelse, vi kun kan være misundelige på i dag. Efter Anden Verdenskrig frygtede man fortidens genkomst og håbede på fremtidens positive forandring. I dag er det omvendt. I dag ser mange nostalgisk tilbage på 1990'ernes optimisme og forudser katastrofe og krig forude. Men det må være i demokratiets ånd at arbejde for, det bliver bedre, det er ikke tilstrækkeligt bare at

undgå, det bliver værre. Den tyske idehistoriker Jan-Werner Müller beskriver i en af sine bøger demokratiets grundsten og opsummerer som det er blevet gjort så mange gange før, at det handler om frihed og lighed. Men, tilføjer han, så handler det også om usikkerhed. Demokratiet har en indbygget uro, der er altid noget åbent ved demokratiet: Valg kan gå den ene vej og den anden vej, dem der vandt, kan tabe, politik kan forme samfund, og verden kan forandre sig. Den usikkerhed kan bekymre os, men jeg vil opfordre til, at den også begejstrer os, at vi ser på det som en mulighed. Verden kan blive bedre

Demokratiet har mange fjender og få forsvarsværker. Det allerstærkeste ved demokratiet er også det, der gør det allermest sårbart: Og her vil jeg vende tilbage til tilliden. Den allerstørste trussel mod demokratiet kommer hverken fra øst eller vest, den kommer indefra. Uanset hvor fint et juridisk stillads demokratiet er bygget op omkring, kræver det, at borgere og politikere tør kravle rundt i stilladset og tør stole på hinanden. Også når vi er uenige med hinanden, må vi stole på, at andre baserer deres politiske overbevisning på legitime overvejelser. Det gør demokratiet sårbart. Det er klart. På den måde kan antidemokratiske holdninger og strategier ødelægge demokratiet indefra, men der er ikke noget alternativ. Det er en usikkerhed, der ikke er nogen løsning på, og som vi ikke bare må komme overens med, men også forstå kvaliteten af.

Jeg studerer særligt demokratiske udviklinger og udfordringer i en europæisk ramme, og sammenlignet med situationen rundt omkring i flere andre vestlige lande, må jeg sige, vi i Danmark skal være klar over, hvor vigtig og veludført vores politiske tillidskultur er. Og hvor hurtigt den kan gå i stykker. Det er en helt særegen kvalitet, at vi kan tale med vores politiske modstandere. Det er en tillidskultur, der givetvis er præget af Danmarks størrelse – det er alt andet lige lettere at finde fælles fodslag, hvis man går til fodbold sammen, har set den samme TV-serie dagen forinden, handler i det samme supermarked eller kommer fra den samme jyske flække – men også en kultur, som har slået rod i vores parlamentariske norm. Demokratiet er i krise, det har det været længe. Ja, det har det måske altid været, fordi der er den der indbyggede uro i demokratiet. Det er altså meget, der tyder på, krisen slet ikke kan løses. Men krisen som et vilkår kan accepteres, hvis vi insisterer på tilliden. Jeg vil lade det være min afsluttende opfordring ikke bare til de folketingsmedlemmer, der sidder foran mig, men til alle: Tal med hinanden. Mød hinanden. Se, om du kan forstå den anden.

Kilde
Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

Kildetype
Digitalt manuskript

Tags
Folketingets åbning

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/alberte-bove-ruds-tale-ved-den-sekulaere-ceremoni-i-forbindelse-med-folketingets-abning